

5. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект / Н.Г. Ничкало // Матеріали Міжнародної наукової конференції „Творча особистість у системі неперервної професійної освіти” / За ред. С.О. Сисоєвої і О.Г. Романовського. – Харків: ХДПУ, 2000. – С. 54-80.
6. Попова О.П. Особливості професійної діяльності майбутніх судноводіїв і сутність їх професійної компетентності. / О.П. Попова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць / ред. кол. Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2011. – Вип. 17. – С. 353-359.
7. Ситнік С.В. Психологічна підготовка обслуговуючого персоналу морського транспорту в системі навчальної діяльності студентів профтехучилища [Текст]: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Ситнік Світлана Володимірівна; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського. – О., 2000. – 209 с.

Бобрышева Н.М.

**ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА МОРСКИХ СПЕЦИАЛИСТОВ
КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА**

В статье рассматриваются принципы профессиональной подготовки будущих морских офицеров и специфика их профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, профессиональная подготовка, морской специалист.

Bobrysheva N.M.

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MARITIME OFFICERS AS PEDAGOGIC PROBLEM

Future maritime officers` professional training and its peculiarities are considered in this article.

Key words: professional work, professional training, maritime officer.

УДК 371

Бутенко Н.І.

ТВОРЧИЙ ХАРАКТЕР ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються проблеми розвитку творчого потенціалу вчителя у системі шкільної освіти. Виділено основні мотиви, які спонукають вчителя до творчої продуктивної діяльності.

Ключові слова: педагогічна творчість, система шкільної освіти, управління розвитком творчого потенціалу вчителя, якість освіти, сучасна школа.

Постановка проблеми. В державних документах про вдосконалення системи національної освіти України підкреслюється необхідність впровадження в практику роботи школи досягнення педагогічної і психологічної наук, інноваційних технологій, передового педагогічного досвіду. В “Національній доктрині розвитку освіти” зазначається: “Підготовка педагогічних і науково-педагогічних працівників, їх професійне вдосконалення – важлива умова модернізації освіти. Для підтримки педагогічних і науково-педагогічних працівників, підвищення їх відповідальності за якість професійної діяльності держав забезпечує: ... оволодіння педагогічними працівниками сучасними інформаційними технологіями; періодичне оновлення і взаємоузгодження змісту підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників...” [4].

Педагогічна діяльність – одна з найбільш творчих діяльностей людини. Творчий характер педагогічної діяльності визначає постійна цілеспрямованість вчителя на пошук оптимальних рішень проблем навчально-виховного процесу. Творчість вчителя проявляється в передовому педагогічному досвіді і новаторстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми педагогічної творчості, її основу – педагогічну майстерність – досліджували багато вчених педагогів і психологів. Дослідник

педагогічної творчості С. Сисоєва розкриває важливі фактори педагогічної творчості: уміння керувати своїм творчим потенціалом, оперативно приймати рішення, розв'язувати складні педагогічні завдання. М. Поташник розглядав проблему управління творчої діяльності вчителя. Також цю проблему досліджували Ш.Амонашвілі, Л.Ващенко, І.Волкова, А.Добрович, В.Загвязінський, І.Зязюн, Н.Кузьміна, Ю.Львова, А.Макаренко, А.Мудрик, В.Пікельна, І.Синиця, В.Сухомлинський та інші. Але так як педагогіка – найдіалектичніша наука і практика (зазначив А. Макаренко), то завжди є місце новим пошукам, узагальненням і вдосконаленням.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Оновлення шкільної освіти, забезпечення її якості на рівні європейських та світових стандартів актуалізує подальше дослідження творчої діяльності вчителя.

Мета статті: на основі теоретичного аналізу наукової літератури уточнити поняття “педагогічна творчість”, “педагогічна майстерність”, “передовий педагогічний досвід”, “новаторство в педагогічній діяльності”; визначити шляхи вивчення і впровадження передового педагогічного досвіду роботи вчителів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як і кожна діяльність, педагогічна діяльність включає такі компоненти: мета, засоби, об'єкт, суб'єкт, що відрізняються своєю специфікою. Мета роботи вчителя визначається суспільством, тобто вчитель не вільний в виборі кінцевих результатів своєї праці, його дії мають бути спрямовані на всебічний розвиток особистості кожного вихованця. Педагогічна діяльність сприяє включенню молоді в існуючу систему соціальних зв'язків, реалізації природних можливостей людини в оволодінні суспільним досвідом. Але конкретні завдання, що виходять з мети, вчитель повинен визначати сам, відповідно до педагогічних умов. Отже, мета педагогічної діяльності завжди задана в кінцевому результаті (є певний стандарт, за словами А. Макаренка, в розумінні того, кого ми повинні навчити і виховати) і нестандартна у завданнях і в конкретних педагогічних ситуаціях та діях. Уже ця обставина вимагає від вчителя творчих рішень, вміння бачити мету, спів ставляти її з конкретними обставинами.

Діяльність вчителя – завжди спрямована на діяльність з керування іншою діяльністю. Вона також виділяється своєю своєрідністю: ніби підлаштовується під діяльність учнів. Отже, особливість мети педагога в тому, щоб вона стала і метою педагога і метою учнів.

Керування діяльністю іншої людини (навчанням, вихованням) складне і тому, що мета педагога завжди проектується в майбутнє вихованця. За словами В.Сухомлинського, педагог творить майбутнє особистості, громадянина, держави. Ця мета зрозуміла вчителю, але діти живуть сьогочасним життям, проблемами сьогодення, майбутнє для них віддалене. Педагог живе в сучасності, а буде майбутнє і це складно.

Усвідомлюючи це, педагоги-майстри завжди вибудовували логіку своєї діяльності з опорою на потреби дітей. Згадаємо метод перспективних ліній в досвіді А. Макаренка. Ш.А. Амонашвілі намагався наблизити свою програму діяльності до програми дитини, опираючись на настанову Я.Корчака “педагогу потрібно піднятися до рівня дитини”.

Отже, специфіка мети педагогічної діяльності вимагає від вчителя особистісного прийняття соціальної задачі суспільства, коли мета суспільства “проростає” в педагогічній позиції вчителя; творчого розуміння мети і завдань конкретних дій; уміння враховувати інтереси дитини і перетворювати їх в задані цілі навчально-виховного процесу.

Педагогічна діяльність – одна з найбільш творчих діяльностей, тому що об'єктом її творчості є людина, особистість. Педагог творить майбутнє людства, історії, держави. Що ж таке творчість? В “Атласі з психології” є таке просте визначення: “Творчість – діяльність людини або колективу людей зі створення нових оригінальних суспільно значимих цінностей” [5].

Отже, творчість – це процес створення чогось нового на основі перетворення пізнаного: нового результату або оригінальних технологій його досягнення. Частіше поєднання нових технологій і одержання нових результатів діяльності. Характеристики творчості: новизна і перетворення.

“Педагогічна творчість – оригінальний і високоефективний підхід учителя до навчально-виховних завдань, збагачення теорії і практики виховання і навчання. Досягнення творчого результату забезпечується систематичними цілеспрямованими спостереженнями, застосуванням педагогічного експерименту, критичним використанням передового педагогічного досвіду. Творчість педагогічна стосується різних сторін діяльності вчителя – проведення навчальних занять, роботи над організацією колективу учнів відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей, проектування особистості учня, вироблення стратегії і тактики педагогічної діяльності з метою оптимального виконання завдань всебічного розвитку особистості”, – так трактується це поняття в “Українському педагогічному словнику”.

Педагогічна творчість виявляється в науково-дослідній діяльності педагога, в його творчій педагогічній роботі: оригінальному вирішенні педагогічних завдань, розробці нових педагогічних технологій, застосуванні педагогічного досвіду в нових умовах, вдосконаленні системи роботи з учнями, імпровізації в педагогічному процесі. Під час роботи з учнями вчитель передбачає педагогічні ефекти, впливає на увагу, увагу, пізнавальну діяльність, емоції і почуття, духовний світ дитини, звертається до педагогічного перевтілення, що робить його діяльність творчим процесом.

Визначають також **рівні педагогічної творчості**: рівень професійного становлення, рівень стихійного самовдосконалення, рівень планової раціоналізації, рівень оптимізації процесів та результатів організації навчально-виховного процесу.

Форми виявлення творчих сил педагога: творче самопочуття, творче натхнення, творчий пошук чи експеримент, творча педагогічна діяльність, науково-дослідна діяльність.

Особливості педагогічної творчості: обмеженість часу, необхідність завжди давати позитивні результати, публічність обставин творчості, співтворчість усіх учасників процесу, порівнююча віддаленість результатів творчості педагога тощо. Отже, поняття “педагогічна творчість” (з нашої точки зору) більш широке, тому ми пропонуємо додати такі складові, як передовий педагогічний досвід, новаторство, дослідництво.

Безумовно всі ці складові взаємопов’язані, знаходяться на різних рівнях педагогічної творчості. Так, “дослідницькому досвіду властиве вдосконалення форм, методів, засобів навчання і виховання на основі їх теоретичного аналізу, узагальнення, творчого використання.

У праці “Розмова з молодим директором школи” В.Сухомлинський зазначив: “Досвід багатьох років переконує, що суттю педагогічної творчості є думка, ідея – це, образно говорячи, повітря, на якому пливуть крила педагогічної майстерності” [8].

Умови для творчих пошуків і формування передового педагогічного досвіду: а) наявність добре підготовлених, творчо працюючих керівників шкіл і наукового консультанта; б) вибір суспільно значимої для школи і посиленої для педагогічного колективу теми; в) чіткість і якісність мети і завдань творчого пошуку для всього колективу і кожного педагога; г) відповідна наукова і практична підготовка вчителів, озброєння їх теорією і методами творчого пошуку; д) створення в колективі творчого настрою, здорового морально-психологічного клімату, сприятливих матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, естетичних і методичних умов праці [2].

Інноваційна поведінка і творчість учителя формується під впливом середовища. Воно повинно мати високий ступінь невизначеності і потенційну багатоваріантність. Невизначеність стимулює пошук власних орієнтирів, багатоваріантність забезпечує можливість їх знаходження, крім того, середовище повинно містити зразки творчої поведінки та її результати.

Виділяють критерії готовності до інноваційної діяльності: усвідомлення необхідності інноваційної діяльності, готовність до творчої діяльності щодо нововведень у школі; впевненість у тому, що зусилля, спрямовані на нововведення в школі, принесуть результат; узгодженість особистих цілей з інноваційною діяльністю; готовність до подолання творчих

невдач; органічність інноваційної діяльності, фахової та особистісної культури; рівень технологічної готовності до інноваційної діяльності [2].

Інноваційна спрямованість роботи вчителів містить і таку складову, як упровадження результатів педагогічних досліджень у практичну діяльність, яке передбачає ознайомлення з ними вчителів, обґрунтування доцільності їх використання.

Шляхи виявлення і вивчення передового педагогічного досвіду: щоденні спостереження, відвідування уроків вчителів і виховних заходів, семінари-практикуми, наради, доповіді на конференціях, педагогічних об'єднаннях і нарадах тощо.

Щоб переконати педагогів у користі від втілення педагогічних інноваційних ідей, необхідно показати: зумовленість цих ідей суспільними потребами, вимогами, які ставляться перед школою; які результати будуть досягнуті у навчанні і вихованні; як втілення позначиться на вирішенні інших навчально-виховних завдань; вплив втілення на вдосконалення і раціоналізацію праці вчителів і учнів; спадкоємність нових ідей з уже наявними у шкільній практиці, особливо в передовому досвіді роботи вчителів, що доведе можливість застосування їх у даній школі; результати досвіду інших шкіл, що успішно втілюють цю наукову ідею; порівняльні схеми, діаграми, таблиці, що доводять ефективність нових прийомів роботи.

На нинішньому етапі розвитку педагогічної науки можуть бути втілені в практику навчально-виховної роботи школи такі педагогічні новації: шляхи оптимізації навчально-виховної роботи школи; диференціація навчання в школі; профільне навчання; інноваційні технології навчання і виховання; методика попередження і подолання педагогічної занедбаності учнів та інші.

При організації проведення педагогічних досліджень необхідно дотримуватися певної логіки: вивчення проблеми дослідження, ґрунтовне і всебічне вивчення наукових фактів, положень, висновків, вивчення шкільної практики, формування гіпотези дослідження, виконання експериментальної роботи, зіставлення експериментальних даних з масовою практикою, узагальнення результатів дослідження, формування наукових висновків, оформлення результатів дослідження, втілення їх у шкільну практику.

Корисно прислухатися до 37 поради В.Сухомлинського “Поради вчителю який починає працювати в школі”, яка пропонує “перед усім треба нагромаджувати по крихітці інтелектуальне багатство й педагогічну мудрість вихователя ...Роки потрібні для того, щоб навчити себе бачити світ, бачити людину Поповнюйте свою бібліотеку психологічною літературою. Вихователю треба бути знавцем душі людини, яка формується... Виховання – це передусім жива шукаюча думка, без думки не можна уявити відкриттів і знахідок – нехай маленьких з першого погляду непомітних, – а без них немає творчості” [7, с.507-511].

Виходячи із вищезазначеного, можна зробити *висновок*, що творча діяльність вчителя є актуальною проблемою, яка вимагає значної уваги для її успішного розвитку, зокрема, з боку адміністрації закладу, тому що позитивні зміни у сучасній школі можливі лише за наявності творчого, цілеспрямованого вчителя, готового виховувати інноваційну особистість.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ващенко Л.М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону: Монографія / Л.М. Ващенко. – К.: Видавниче об'єднання “Тираж”, 2005. – 380 с.
2. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність / І.А.Зязюн. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.
3. Зязюн І.А. Безсвідома і творча інтуїція / І.А.Зязюн // Професійна освіта: педагогіка і психологія. – К., 2003. – 135 с.
4. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. – К.: Видавництво “Шкільний світ”, 2001. – 16 с.
5. Психологічний словник / за ред.В.І.Войтко. – К.: Вища школа, 1982. – 215 с.
6. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість учителя: визначення, теоретична модель, функції підготовки /С.О.Сисоєва// Педагогіка і психологія. – 2000. – №2. – С.161-172.

7. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителів / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5т. – Т.3. – К.: Рад. школа, 1976. – С.419-654.
8. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1988. – 118 с.
9. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр. / ред. кол. О.Мороз, Н.Гузій [та ін.]. – К.: НПУ, 2006. – Вип.5(15). – С. 7-33.

Бутенко Н.И.

ТВОРЧЕСКИЙ ХАРАКТЕР ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассматриваются проблемы развития творческого потенциала учителя в системе школьного образования. Обозначены основные мотивы, которые побуждают учителя к творческой продуктивной деятельности.

Ключевые слова: творчество учителя, система школьного образования, управление развитием творческого потенциала учителя, качество образования, современная школа

Butenko N.I.

TEACHING CREATIVE AND CHARACTER ACTIVITY

The article considers the problems of development of creative potential of teacher in the system of school education. The questions of the improvement of practice management of quality of education. The questions of the improvement of practice management of quality of education in contemporary school.

Key words: creative of teacher, system of school education, management development of creative potential of teacher, quality of education, contemporary school.

УДК 378

Гвоздїй С.П.

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ”

Статтю присвячено аналізу поняття “ризик”. Охарактеризовані основні теорії ризику. Обґрунтовано необхідність застосування ризик-орієнтованого підходу у викладанні нормативної дисципліни “Безпека життєдіяльності”. Запропоновані профілактичні заходи стосовно попередження ризикової поведінки та порушення правил безпеки у молоді.

Ключові слова: ризик, безпека, небезпека, концепція ризику, безпека життєдіяльності.

Навчальна нормативна дисципліна “Безпека життєдіяльності” займає провідне місце у структурно-логічній схемі підготовки фахівця за освітньо-кваліфікаційним рівнем “молодший спеціаліст”, “бакалавр”. Означена дисципліна використовує досягнення та методи фундаментальних та прикладних наук з філософії, біології, фізики, хімії, соціології, психології, екології, економіки, менеджменту тощо і дозволяє випускнику вирішувати професійні завдання за певною спеціальністю з урахуванням ризику виникнення внутрішніх і зовнішніх небезпек, що спричиняють надзвичайні ситуації та їхніх негативних наслідків.

У типовій навчальній програмі нормативної дисципліни “Безпека життєдіяльності” зазначена мета вивчення дисципліни, яка полягає у набутті студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об’єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Одним із результатів вивчення дисципліни “Безпека життєдіяльності” зазначається наявність компетенції з культури безпеки і ризик-орієнтованого мислення, при якому